

szemléletét reális alapra helyezze, nemcsak a párisi forradalommal szemben, de bizonyos szempontból a magyar forradalom irányában is, hiszen a könyv mintegy összevetésül használható a két forradalom között, főleg társadalmi kérdésekben.

Murányi Kovács Endre könyve regény, a történelem élő regénye. Szépírói stílusban, könnyen, világosan érhetően és izgalmasan adja elő a könyv Páris kavargó forradalmi életét társadalmi osztályok és az egyes személyek szerepét: a forradalomban, szőlőklubok (a forradalom szellemi gócai) jelentőségéről és munkájáról. Bevezetésül széles társadalmi és gazdasági háttérrel fest az 1848. éveleji helyzetről, majd a dardalmas forradalom történetét ismereti. Rámutat az ellenforradalom gazdasági és társadalmi okaira és támadási módszereire, majd a reakcióval szembeszálló párisi proletáriátus hősi harcának levezetéséről szól, amelyet az ellenforradalmi csapatok 1849 júniusában hajtottak végre. A munkásság forradalma tehát nem sikerült, a szocializmus ügye elbukott, de nem volt hiábavaló, s amint a könyv egyik szereplője mondja: „Kijátszhattak, legázolhattak, deportálhattak, megölhettek tizezreket, megtehehik majd ezt talán százezrekekkel, milliókkal, — de a felszabadulás útján nincs megállítás.”

A szereplők élén Lamartine áll, a költő-politikus, de megjelennek a színen a párisi magyarok is, köztük Dobsz Lajos (aki hazatérve, könyvet írt forradalmi élményeiről). A klubok életemben ott látjuk Karl Marxot, az újkor legnagyobb hatású gondolkodóját.

Néhány, az események erőteljes sodrát egy-egy pillanatra megszakító epizód nyugodtan elmaradhatott volna a könyvből. Végeredményben azonban ezek már nem befolyásolják a konstrukciót és ésszhatását.

Az egykorú illusztrációk (a szén kiállítás a kiadó érdeme) nagymértékben emelik a szemlélet erejét.

BÁNKUTI IMRE

NEMES GYÖRGY: A sajtó műhelytitkai. (Egyetemi Nyomda.)

Az újságírás, a sajtó világa mindig bizonyos ismeretlen titokzatosságot jelentett a legfőbb ember számára. Már csak ezért is nagy érdeklődésre tarthat számot Nemes György munkája, amelyben megismerheti az olvasókat a sajtó

rendkívül széleskörű és bonyolultnak mondható mechanizmusával. Amint az előszóban és bevezetőben is olvashatjuk, a mű 1944-ben és 1945-ben íródott, ezért adatai és megállapításai a felszabadulás előtti időkre vonatkoznak. Meg kell mondanunk, hogy ezt egy kissé bának tartjuk, mert így a könyv nagy részében inkább csak kortörténelmi dokumentumként szolgál, ezenfelül pedig nem mutatja be eéggé azt az éles elentétet, amely a kapitalista sajtó és a mai, felszabadult újságírás között fennáll.

Mindemellett azonban ez az első olyan könyv, amely alapos pontossággal vázolja fel az újságkiadás, újságírás történetét, kialakulását, egyben pedig a mai lapkiadással járó szerzőgazdó levezényelést. A könyv olvasói teljesen tisztában lehetnek azzal, hogy mi jelent, amíg egy hír vagy esemény a szerkesztősegen, nyomdán keresztül eljut nyomtatott betűalakjában mondjuk a reggeli kávé mellé.

A legérdekesebb részek mégis azok, amelyek a kapitalista sajtó munkásainak kiszolgáltatottságát, gazdasági függőségét mutatják be. Megismerhetjük a kapitalista sajtót, min gazdasági vállalkozást, amely Magyarországon is virágzóan működött az emúlt negvedszázad alatt. A múltban a sajtó elsősorban üzletet jelentett, ahol a legfelsőbb vezetés feltétlenül gazdasági jellegű volt. Ma, a végre valóban szabad sajtó olvasóinak és munkásainak egyaránt érdekes, hasznos és tanulságos összefoglalót ad ez a minden részletre kiterjedő, rendszeres munkán felépült könyv.

LÖKÖS ZOLTÁN

DÉRY TIBOR: JÓKEDV ÉS BUZGALOM. (Szikra.)

Déry Tibor novelláinak legjobbjai kaptak újabb kötetében, de a moszférjukban is változóak. Néhányan a sokszor már a szükséztávóság határán mozgó realitás és a disztelen valóság egy-két mondatral való ábrázolása, másoknak a mondanivalók új és merőben szokatlan beállítására ad messzematató perspektívát. Novelláiban nagy szerepe van a cselekménynek, mégis, nem ez teszi felejthetlenné számunkra a kötet legszebb darabjait. Egy-egy mondata felénk vetíti Angvalföld egész életét, annak nagyon is ifjú prostituáltját, (Járda szélén), amint korához szokotlan cinizmussal, áldozattára lesve, fiatal testét hangtalanul, de annál élelnebb szemekkel kínálja megvételre. Persze, tudni szeretnénk, hogy mi

is történt ezután az ifjú hösnővel? Lehetséges, hogy az író élete végéig ezt a sorsot szánja neki, vagy ránkbizza, mi történhetett vele élete további során? Jobban szerettük volna ezt Déry Tibortól megudni. Vagy ha a címadó novellát példázzuk s annak fantasztikus befejezésére gondolunk ú ra csak kérdéseket tehetünk: fel.ehető, hogy a gyermekek, leányok bár a társadalom elhagyatottjai, a szimbólikusan „kollektív” gyilkosság után nyugodtan faliák tovább a süteményeket, lábuknál a meggyi kolt cukrász holttestével? Súlyos a kérdés, de az író adósunk maradt a felelettel.

A kötet legkiemelkedőbb darabja méltán az ostrom-időket bemutató, *Alvilági játékok*, valamint a csoda-elemeket kitűnően érzékeltető *Bet. ehemi állatok*. Az áhítat finom párája lengi körül ennek minden sorát; ez a legvalódiabb betlehem, amit valaha „láttunk”.

Déry Tibor novelláinak nemcsak színelve, de tárgy is messze elér a szokottaktól, majdmindegyik elé odairhatnánk: magasztosultság! De ilyen nagykonceptiójú írótól, mint Déry, többet várunk; végső, eredményeket mutató perspektívát és a valóságnak nemcsak az emberi lélekből kivethető borzalmait, (ül sok alkalmunk volt ismerni ezeket), hanem a derűsebb, vídámabb pillanatokot is, mert ilyenek is vannak. Ugy hisszük, — ez nem nagy kívánság — olyan kitűnő írótól, amilyen Déry Tibor.

CSABAI ZOLTÁN

KOLTAY-KASTNER JENŐ: LEOPARDI. (Acta Universitatis Szegedens'is.) Óriási világirodalom és dallamos olasz idézetek mozaik-tükreben valóságos, örökélt embert varázsol elének a tudós professzor-szerző. Giacomo Leopardi (1798—1837) születésének másfélszázados évfordulója alkalmával. „Nemes, emberien gondolkodó” lélekkel és szívvel rajzolt emberkép ez. Dante és Petrarca méltó társaságába illő.

Szemünk előtt, forradalmi légkörben vajudó, főúri házban születik, majd nő fel az elhagyott kis faluban, az ő „natio borgo selvaggio”-jában hatalmas tudás-szomjával küzdő, tiltott könyvektől fertőzött ifjúvá és válik szabadgondolkodó materialistává. Zsarnok, reakciós főúri apjának és ridegszívú anyjának megnem-

értése, befejeskedése szenzualistává, majd „éle tagadó, de nemesen rezdülő pesszimistává” teszik.

Koltay-Kastner Jenő Leopardi tőkéletes ismerésével, megértésével, sőt az átérzés élményszerűségével kalauzol bennünket élete végéig az emberi lét értelmét és célját kereső Leopardi változatos, gazdag világában. Így jutunk el kétkedő fi.ozóf-áján, lemondó szerelmén át „a minden el.cni” sz.írájához és „értelmen felüli pesszimizmus”-ához.

Leopardi korának aktualizmusa, valamint a magyar költészetre tett hatása teszik érdekessé a tanulmány értékét.

-T. MAKKÁR ERZSÉBET

BETTY SMITH: FELHÓKARCOLÓK ÁRNYÉKÁBAN. (Szikra.)

Az amerikai proletárok, a nagyvárosok fényei alatt-kavargó nyomorúságos életek regénye Betty Smith könyve. Az igazi Amerika arcát mutatják, a má-ról-holnapra tengődő munkások sorsa rajzolódik ki a Nolan-családon keresztül. Mindennapi szürke életek tárulnak fel előttünk, szürkek, és mégis sokszor drámai izzásúak, mert vágyak, szerelmek és szenvedések jelzik a szereplők útját. Felfelé törekedés, a vicelakás sötét: oduiból, az énekes-pincér bizonytalan, borgőzös éjszakáiból, menekülés a könyvek, vagy az álmok világába, ahol mindenki emberi életet élhet, ahol a vágyak beteljesülnek és nincs különbség ember és ember között — ezek a regény főbb motívumai. Izgalmasan reális könyv ez, az energikus, fiatal, céltudatos anyáról, a könnyelműségében is szimpatikus apáról és leányukról, Francie-ről, aki olhatailan rajongással szereti a könyveket; felvilágosult (művelt) dolgozó. A nyomorúság a tanító-mesterük, az emberi egyenlőtlenség szomorú terheit cipelik és a vágyódásukat jelképező „mennyország fája felett” ott sctéllenek a kapitalizmus által emelt fellegvárak. Az amerikai külvárosok nyomorúságos hétköznapijai, az örök harc a tőkével, ezek azok a momentumok, amelyek szocialista színt adnak a regénynek. A fordítást Kilenyi Mária végezte.

BARITZ KÁROLYNÉ